

Finansdepartementet

Stockholm
2020-06-26

Vår referens
Pontus Lindström

Dnr
Fi2020/00647/K

Remissyttrande – Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8)

Företagarna har getts möjlighet att avge remissyttrande över Kommunutredningens slutbetänkande och önskar framhålla följande.

Inledande ståndpunkter

Välmående företag är helt avgörande för en positiv utveckling i en kommun eller region. Utöver den service och de tjänster som företagen står för bidrar de till sysselsättning och därmed också till de skatteintäkter som möjliggör kommunal välfärd. Fyra av fem nya jobb skapas i små och medelstora företag och i 208 av Sveriges 290 kommuner står inkomstskatter från anställda i små företag för den största andelen av de kommunala skatteintäkterna.

Huruvida Sveriges kommuner även i framtiden ska ha kapacitet att klara välfärdsuppdraget är helt beroende av i hur hög grad de lyckas stimulera framkomsten av nya och växande företag. Inte minst handlar det om att skapa en företagsanpassad myndighetsutövning med hög service, där nya regler anpassas för de mindre företagen. Företagarna kan konstatera att det här perspektivet tyvärr lyser med sin frånvaro i utredningens slutbetänkande.

De framtida demografiska förändringarna kommer med stor sannolikhet leda till en polarisering där både andelen kommuner som tillhör de allra minsta *eller* de allra största kommer att öka, samtidigt som samtliga kommuner – oavsett storlek – förväntas leverera en liknande nivå på service och välfärd åt invånarna och de lokala företagen. De utmaningar som följer av denna utveckling är av enorm dignitet och låter sig inte lösas genom en statlig utredning.

Företagarna anser att Kommunutredningens slutbetänkande kan ses som en väl genomarbetad grund för en framtida diskussion om hur kommunerna i framtiden ska kunna klara av sin del av det offentliga åtagandet. Samtidigt kan vi konstatera att de förslag som utredningen lägger fram endast skrapar på ytan när det kommer till de strukturella förändringar som förr eller senare kommer behöva göras.

Det finns flera aspekter som Företagarna anser borde vara en del av kommittédirektiven men som tyvärr saknas. Det handlar bland annat om hur länsstyrelserna, tillsammans med regionernas nya ansvar för regional utveckling och tillväxtarbete, i framtiden ska kunna bidra till ökad kommunal och regional service gentemot företagen. På regional nivå är det viktigt att det finns en aktör som aktivt arbetar med att driva på arbetet med att korta handläggningstider, minska tillståndsavgifter samt skapa kontaktytor där företrädare för kommuner regelbundet möts och diskuterar hur den kommunala myndighetsutövningen kan ge bättre möjligheter för företag att etableras och växa.

Företagarna efterfrågar även en generell översyn av den myndighetsutövning som kommuner är ålagda att bedriva mot näringslivet med syftet att identifiera lättnader som både minskar det kommunala åtagandet och samtidigt bidrar till minskad regelbörda för företagen.

Ett annat perspektiv som Företagarna anser saknas är hur kommunerna i högre grad ska förmås fokusera på det som faktiskt är det kommunala kärnuppdraget och på så sätt förhindra att skattepengar läggs på överflödiga och kostsamma projekt och byggnationer. Till detta är en viktig aspekt att den politiska ledningen i Sveriges kommuner, inte sällan av ideologiska skäl, i väldigt olika grad väljer att utföra verksamheten i egen regi istället för att upphandla, lägga ut delar av verksamheten på entreprenad eller införa valfrihetssystem för att på så sätt kunna sänka kostnader och samtidigt stimulera det lokala näringslivet.

Med detta som utgångspunkt kommer Företagarna inrikta remissyttrandet på de förslag i utredningens slutbetänkande som vi anser är av störst betydelse för näringslivet och det lokala företagsklimatet.

Synpunkter på utredningens förslag

Stöd och incitament för strategisk samverkan och frivillig sammanläggning av kommuner

Företagarna har inga invändningar mot att ett statsbidrag införs för kommuner som vill bedriva utvecklingsarbete inriktat mot att åstadkomma en mer strategisk samverkan eller en frivillig sammanläggning, men vill framhålla att för att ett sådant statsbidrag ska godkännas bör det införas ett krav på samverkan och dialog med näringslivet. En utgångspunkt för strategisk samverkan mellan kommunerna bör vara att utveckla och förbättra servicen mot företag och skapa en mer företagsanpassad myndighetsutövning.

Företagarna avstyrker däremot utredningens förslag om att staten tar över skulder från kommuner som frivilligt genomför kommunsammanläggningar. Likt flera reservationer i slutbetänkandet har framfört riskerar det att skapa en orättvis fördel för de kommuner som under flera år misskött sin ekonomi och dragit på sig stora skulder, samtidigt som invånarna i välskötta kommuner med låga skulder tvingas betala för skulder som uppstått i andra kommuner. Även i de fall skulderna har uppstått som en följd av väl avvägda investeringar anser inte Företagarna att en skuldminskning bör vara ett incitament till frivilliga kommunsammanläggningar.

Försöksverksamhet

Företagarna tillstyrker utredningens förslag om att regeringen initierar en försöksverksamhet där kommuner får ges undantag från bestämmelser i lag, förordning eller myndighetsföreskrift. Även om Företagarna ser en risk att en sådan särslagstiftning

riskerar att skapa en asymmetrisk och svårförståelig situation för näringsidkare verksamma i flera kommuner ser vi också ett stort behov av innovation och nytänkande när det kommer till att förbättra den kommunala verksamheten och samhällsservicen. Det är dock avgörande att en av utgångspunkterna för ett beviljande av en försöksverksamhet är att syftet är att förbättra den kommunala myndighetsutövningen för företag och lätta det samlade regelverket för näringslivet i den berörda kommunen.

Former för stöd och analys för att stärka kommunernas kapacitet

Företagarna har inga invändningar mot utredningens förslag om att en kommundelegation inrättas men vill framhålla vikten av att en sådan delegation även har en tät samverkan med representanter från näringslivet samt högskolor och universitet. Företagarna saknar även en beskrivning av vilken roll regionerna ska ha i en sådan delegation då deras roll för näringslivets villkor kan förväntas öka som en följd av det regionala utvecklingsansvaret.

Företagarna har inga synpunkter på utredningens förslag om att Statskontoret ges ett kunskapsutvecklande uppdrag avseende kommunernas förutsättningar och utvecklingsbehov. Företagarna tillstyrker även förslaget om att Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) får i uppdrag att i samverkan med statliga tillsynsmyndigheter utveckla statistik som mäter kvalitet i kommunernas verksamheter. Det är dock från Företagarnas sida högst angeläget att det i uppdraget ingår mätning av kvaliteten i kommunernas myndighetsutövning mot företag för att kunna identifiera goda exempel på arbetssätt med skyndsamma tillståndprocesser och hög service som därefter kan spridas vidare till övriga kommuner.

Kommunernas ekonomi – 20.3.2 Kommunalekonomisk utjämning

Företagarna tillstyrker utredningens förslag om att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att genomföra en bred översyn av det kommunalekonomiska utjämningsystemet, inklusive strukturbidraget. De överväganden som Företagarna anser att en sådan utredning behöver ta hänsyn till är dock av en så omfattande karaktär att de inte ryms inom ramen för detta remissyttrande.

Den absoluta utgångspunkten bör dock vara att det kommunalekonomiska utjämningsystemet ska utformas på ett sådant sätt att det ger kommuner ökade incitament att underlätta för jobb och företagande. Därför är det också angeläget att en översyn av inkomstutjämningen blir en central del av en sådan utredning.

Med dagens utjämningsystem leder marginaleffekten i inkomstutjämningen till att en ökad sysselsättning i en kommun inte nödvändigtvis resulterar i förbättrad ekonomi för samma kommun. Beräkningar som gjorts visar att en genomsnittlig kommun får behålla ungefär 5 procent av de ökade skatteintäkterna i det fall en kommuninvånare går från bidrag till sysselsättning, vilket snarare skapar incitament för kommuner att höja kommunalskatten än att aktivt arbeta med sysselsättningsfrämjande insatser. Detta är ett tillväxthämmande systemfel som vid en förändring av det kommunalekonomiska utjämningsystemet behöver åtgärdas.

Kommunernas kompetensförsörjning

Företagarna ställer sig kritiska till utredningens förslag om minskade studieskulder för personer som är bosatta och yrkesverksamma i kommuner med särskilt stora utmaningar gällande kompetensförsörjning.

Brist på rätt kompetens är i dag det största tillväxthindret för svenska företag. Även om det finns variationer drabbar kompetensbristen i princip alla branscher och företagsstorlekar inom samtliga geografiska delar av Sverige. I den senaste Småföretagsbarometern som presenterades av Företagarna i juni 2020 uppgav 26 procent av företagen brist på arbetskraft som ett stort tillväxthinder.¹ I Kronobergs län var siffran 30 procent och i Västerbottens län 27 procent.

Även om Företagarna i allra högsta grad delar utredningens bedömning om att det kommer krävas särskilda åtgärder för att öka attraktiviteten i de 60 kommuner som pekas ut som lämpliga för en skuldnedskrivning anser vi att den här typen av geografisk differentiering riskerar att skapa gränsdragningar som upplevs som orättvisa för de företag som är verksamma i kommuner som inte omfattas. Företagarna anser till exempel inte att det är skäligt med nedskrivning av studieskulder för de personer som flyttar till Ronneby och Simrishamn samtidigt som kommuner som Krokoms och Kalix ej omfattas, vilket vore en följd av det förslag som utredningen presenterar.

I det fall regeringen går vidare med ett initiativ till en utredning om nedskrivning av studieskulder delar Företagarna givetvis utredningens bedömning om att även den privata sektorn ska omfattas av reformen.

Kommunernas digitaliseringsarbete

Företagarna har inga invändningar mot de specifika förslag utredningen presenterar om att staten i högre grad vidtar åtgärder för att underlätta och stödja kommunernas digitaliseringsarbete. Företagarna vill dock framföra behovet av att fortsätta utveckla en gemensam plattform för kommunernas myndighetsutövning gentemot företag. För en företagare som vill etablera sig i flera kommuner är det i dag ofta nödvändigt att vända sig till respektive kommun för att få tillstånd i form av bygglov, tillstånd för försäljning av alkohol och tobak, anmälan av miljöfarlig verksamhet eller markupplåtelse. Den här typen av ärenden bör vara möjligt att ansöka om via en enhetlig digital plattform för samtliga kommuner.

Företagarna

Daniel Wiberg

Tf. samhällspolitisk chef

Företagarna

Pontus Lindström

Näringspolitisk expert

Företagarna

¹ Småföretagsbarometern 2020

<https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/smaforetagsbarometern/smaforetagsbarometern-2020/>